

**METHODOLOGICAL AND METHODOICAL PROBLEMS OF
COMPREHENSIVE STUDY OF MATERIALS
OF THE KYIV NEWSPAPER «NOVA RADA»
1917–1919 AS A HISTORICAL SOURCE**

The solution of methodological and methodical problems of comprehensive study of materials of the Kyiv newspaper «Nova Rada» 1917–1919 as a historical source is presented.

Keywords: source, publisher, editorship, reader, classifier of thematic blocks, index of value orientations, material submission form, newspaper «Nova Rada».

УДК 070(=112.28)(477-81):[[061.1:015](477.411)]”1922/1948”(043.2)
Сахневич Юлія Анатоліївна,
завідувач Державного архіву друку,
Державна наукова установа «Книжкова палата України
імені Івана Федорова»
Київ, Україна

**КОЛЕКЦІЯ РАДЯНСЬКОЇ ЇДИШОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ З
ФОНДІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ДРУКУ ДНУ
«КНИЖКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ ІМЕНІ ІВАНА
ФЕДОРОВА»: ОПИС, РЕСТАВРАЦІЯ, ОЦИФРОВУВАННЯ**

Розглянуто досвід виокремлення із загального архівного фонду корпусу єврейських періодичних видань за мовним і хронологічним принципом в окрему колекцію, робота з їх каталогізації, реставрації та оцифрування.

Ключові слова: колекція радянської їдишомовної періодики, бібліографічний опис періодичних видань, каталогізація періодики, газета, журнал.

Державний архів друку ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова» є одним з найбільших архівосховищ вітчизняної друкованої продукції. Станом на початок 2019 р. загальний обсяг одиниць зберігання становить 14 618 951. З них близько 11 млн – це газети і більш ніж 418 тис. – журнальні видання.

Упродовж року (жовтень 2018 – вересень 2019 р.) в Книжковій палаті України тривав проект «Збереження та оцифрування радянських їдишомовних газет та журналів, видаваних в Україні в 1922–1948 рр.» Проект передбачав опис, реставрацію та оцифрування єврейської періодики з фондів Державного архіву друку, що стало можливим за грантової підтримки одного з єврейських благодійних фондів.

Аналіз та моніторинг загальних баз даних та карткових каталогів періодичних видань (газет і журналів) 1917–1960 рр. за мовним принципом дозволив виокремити три групи матеріалів, які ми відносимо до їдишомовної періодики. До першої групи відносяться видання мовою їдиш, до другої – двомовні (трьохмовні) видання: їдиш-українська, їдиш-російська-українська (назва видання дублюється двома мовами і матеріали наповнення теж двомовні), до третьої – видання українською, російською, котрі містять деякі матеріали мовою їдиш (окремі статті, випуски). Такий підхід, на нашу думку, дає змогу найбільш повно відобразити такий комплекс історичних джерел як єврейська періодика на їдиші, видавана в Україні.

У фонді періодики Державного архіву друку загалом виявлено 176 назв газет періоду 1922–1940 рр., що були включені до колекції їдишомовної періодики, а також 81 назва журнальних видань 1922–1948 рр. (80 видань – мовою їдиш, 1 видання багатомовне – укр., рос., нім., їдиш).

Таблиця 1.

Єврейські газетні видання 1922–1940 рр. за мовою видання

№ п/п	Мова видання	Кількість (за назвами)	%
1	їдиш	116	65,9
2	укр., їдиш	29	16,5
3	рос., їдиш	8	4,6
4	укр., рос., їдиш	5	2,8
5	укр./рос., які містять окремі статті, сторінки, номери мовою їдиш	18	10,2
Разом		176	100%

Бібліографічний опис періодики проводиться мовою оригіналу (їдиш, українська, російська мови), використовується стандарт бібліографічного опису «ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. – чинний від 2007–07–01». Результатом роботи над проектом стане створення каталогу цих періодичних видань, розміщеного на сайті Книжкової палати України в розділі «Ресурси» (файл xls), а також отримання корпусу відреставрованих та оцифрованих джерел, що будуть краще зберігатися і стануть доступними дослідникам в електронному форматі в стінах Книжкової палати України і на сайті компанії Архівні інформаційні системи, що здійснювала оцифрування даних матеріалів (LIBRARIA: архів української періодики онлайн – <https://libraria.ua/>).

На сьогодні відреставровано всі видання колекції, в тому числі дублетні примірники загальним обсягом 37 402 аркушів. Матеріали укладено в нові коробки з безкислотного картону, що забезпечить їм кращі умови зберігання. Колекція розміщена окремо на нових стелажах, за хронологічним принципом.

Серед найбільш значимих центральних єврейських їдишомовних газет, наявних у фонді, варто відмітити органи ЦК КП(б) У «Комуністіше фон» (Київ), «Дер штерн» (Харків, Київ), «Дер їдішер поер» (Харків), «Дос соціалістіше дорф» (Харків), органи ЦК ЛКСМУ «Юнге гвардіє» (Харків) та дитяча газета «Зай грейт» (Харків), орган Наркомосвіти УСРР «Ойс амарацес!» (Харків-Київ), орган обласного парткомітету «Пролетаріше фон» (Київ), орган всесоюзних та всеукраїнських промислових рад «Дер кустар» (Харків) тощо.

Партійна газета «Комуністіше фон» (Комфон = קאָמוניסטישער פֿאָן = Комуністичний прапор) – одна з центральних радянських їдишомовних газет того часу, що виходила в Києві в 1919–1924 рр. і була друкованим органом Головного бюро Євсекції КП(б)У. З 1925 р. її замінила харківська «Дер штерн». У Державному архіві друку зберігаються випуски цієї газети за 1922 та 1923 рр., неповні комплекти номерів. Таким чином слід констатувати відсутність у фонді даної газети за 1919–1921, 1924 рр.

Щоденна газета «Дер штерн» (Der shtern = דער שטערן = Зірка) – орган ЦК КП(б)У та Всеукраїнської ради профспілок, видавалася

у Харкові в період 1925–1936 рр., з 1937–1941 рр. – в Києві. «Дер штерн» була однією з наймасовіших єврейських газет Радянського Союзу, її наклад коливався від 12 000 до 14 500 примірників. У фонді відсутні комплекти газети за 1931-й і 1941 рр.

За вказаний період у фонді Державного архіву друку зберігаються регіональні (місцеві) їдишомовні газети – «Дер одесер арбтер» (Одеса), «Ді вох» (Бердичів), «Сталіндорфер емес» (Сталіндорф), «Пролетарішер емес» (Вінниця), колгоспні газети «Колвірт Штерн» (Ново-Златоїль) та «Колвірт емес» (Калініндорф) тощо.

Окремо слід згадати про малотиражні газети – газети, які видавали парткомітети, фабкоми, дирекції окремих заводів, промсоюзи. Очевидним є те, що з огляду на невеликі тиражі багато з них відсутні в бібліотеках та архівах України («Шустер шлоглер» – від 250 прим., «Фар большевістіше темпн = За більшовицькі темпи» – 300 прим., «Промкооператор» (від 300 прим.), «Аго-прес» (від 420 прим.) тощо. Це робить їх особливо цінними історичними джерелами і підкреслює значимість роботи з їх опису і введення в науковий обіг.

Із журнальних видань в архіві зберігаються політично-громадський та літературно-науковий журнал «Ді ройте велт» (Харків), ілюстрований журнал для дітей «Фрейд» (Київ, вид. «Культур-ліга»), мовознавчий журнал ВУАН «Ді їдіше шпрах» (Київ, вид. «Культур-ліга»), педагогічний журнал Наркомосу «Ратнбїлдунг» (Київ, Харків), політико-літературно-громадський журнал «Дер одесер арбтер» (Одеса), щомісячне видання Всеукраїнського Союзу Профспілок «Дер кустар» (Харків) тощо.

Таким чином, професійна каталогізація єврейської їдишомовної періодики першої половини ХХ ст., ідентифікація іншомовних видань з їдишомовними матеріалами є важливою складовою наукового опрацювання фонду періодики Державного архіву друку Книжкової палати України. Дана колекція має велике значення для розвитку історичних досліджень, студій з юдаїки в Україні та світі, і може виявити бібліографічні лакуни єврейської періодики міжвоєнного періоду, оскільки містить малотиражні, регіональні, місцеві газети, частина яких може зберігатись тільки у фонді Державного архіву друку. Каталогізація колекції і надання широкого доступу до інформації про ресурс, надання безпосереднього до-

ступу до самих видань сприятиме глибшому, більш деталізованому вивченню періоду становлення та закріплення радянської влади на теренах України, радянзації євреїв, соціально-економічних, культурних змін та процесів в середовищі єврейства Радянської України.

UDC: 070(=112.28)(477-81):[[061.1:015](477.411)]]”1922/1948”(043.2)

Sakhnevych Yulia,

Head of State Archive of Printed Matters,

Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine, State Research Institution,

Kyiv, Ukraine

**COLLECTION OF SOVIET YIDDISH NEWSPAPERS AND
PERIODICALS FROM THE FONDS
OF STATE ARCHIVE OF PRINTED MATTERS,
BOOK CHAMBER OF UKRAINE**

The report deals with experience of selection from the general archival fonds the materials of Jewish periodicals in Yiddish according to the linguistic and chronological principles in a separate collection. Work on their cataloging, restoration and digitization is considered.

Keywords: collection of Soviet Yiddish press, bibliographic description of periodicals, cataloging of periodicals, newspaper, journal.

УДК 050(477-25)»1907»ЛНВ(045)Грушевський

Ткаченко Ігор Володимирович,

кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник,

Президія Національної академії наук України,

Київ, Україна

**СТАТТІ М. ГРУШЕВСЬКОГО «ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ»
ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ПЕРЕНЕСЕННЯ
ЛНВ ДО КІЄВА В 1907 Р.**

Розглянуто статті М. Грушевського «До наших читачів», розміщені на сторінках ЛНВ у 1906–1907 рр., визначено їх інформативність як